

відображається у відповідних аудиторських документах та розділах програми аудиту. Підвищити якість аудиту фінансової звітності кризових підприємств торгівлі, на нашу думку, можна, розробивши та затвердивши на загальнодержавному рівні методичні рекомендації щодо аудиту кризових підприємств, продовжуючи теоретичні дослідження у цьому напрямі та забезпечивши створення аудиторськими фірмами на їх основі внутрішніх стандартів такого аудиту.

1. Белуха Н.Т. Аудит: учебн. — К.: Знання, КОО, 2000. — С. 50. 2. Шеремет А.Д., Суйц В.П. Аудит: учебн. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2006. — С. 173, 218. 3. Усач Б.Ф. Аудит: навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 12. 4. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту. — Тернопіль: Економічна думка, 1998. — С. 112, 175. 5. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2004. — С. 75.

УДК 336.73+336.773+657.633.5

В.С. Мохняк

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра обліку та аналізу

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У КРЕДИТНИХ СПІЛКАХ

© Мохняк В.С., 2012

Розглянуто проблеми та перспективи створення служби внутрішнього аудиту у кредитних спілках в Україні, обґрунтовано необхідність внутрішнього аудиту, висвітлено особливості організації внутрішнього аудиту в кредитних спілках за кордоном.

Considered the problems and prospects of internal audit in credit unions in Ukraine, justified the need for internal audit, covered the features organization of internal audit in credit unions abroad.

Вступ. За декілька останніх років як в усьому світі, так і в Україні відбулися негативні події у економіці, зумовлені неналежним контролем за діяльністю суб'єктів господарювання, людською безвідповідальністю та бездіяльністю. Найбільше відчули на собі наслідки фінансової кризи фінансові установи. Як результат, за короткий період часу відбувся перерозподіл на ринку кредитних послуг, у результаті чого зникли дрібні, ненадійні кредитні спілки та залишились потужніші, які здобували довіру в населення протягом багатьох років плідної співпраці.

Подальший розвиток кредитних спілок вимагає підвищення якості інформаційного забезпечення кредитних спілок. Забезпечити формування потоку науково обґрунтованої, корисної та необхідної контрольної-аналітичної інформації, перевірку й оцінку проблемних ситуацій та прогнозування майбутнього розвитку кредитної спілки може внутрішній аудит.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впровадження, становлення та розвитку аудиту розглянуто у наукових працях вітчизняних вчених: М. Білухи, В. Боднар, Ф. Бутинця, Г. Давидова, Н. Дороша, Н. Малюги, О. Редька, В. Рудницького, В. Сопка та інших і у працях закордонних фахівців: С. Бичкової, Я. Соколова, А. Шеремети, Р.Адамса, А. Аренса, Дж. Лоббека, Дж.К. Робертсона та інших авторів. Проте у більшості наукових праць йдеться про впровадження внутрішнього аудиту загалом, без конкретизації за видами економічної діяльності.

Мета статті полягає у дослідженні необхідності та виявленні перешкод для запровадження внутрішнього аудиту в кредитних спілках.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний Інститут внутрішніх аудиторів визначає внутрішній аудит як діяльність з надання незалежних та об'єктивних гарантій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності організації. Внутрішній аудит допомагає організації досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований та послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління.

Багато кредитних спілок України, а можливо, і всі хотіли б створити службу внутрішнього контролю, а саме внутрішнього аудиту. Таке бажання є цілком зрозумілим, оскільки внутрішній аудит здатний забезпечити постійний контроль за діяльністю кредитної спілки, чого прагнуть члени кредитної спілки, вкладаючи свої кошти. Однак, як виявляється, одного бажання кредитних спілок недостатньо, це потребує значних зусиль, додаткових затрат та найголовніше – усвідомлення необхідності впровадження внутрішнього аудиту на рівні державних органів, що регулюють діяльність кредитних спілок, та самих керівників кредитних спілок.

Змінити щось в Україні надзвичайно важко, тому що потрібні великі витрати коштів та часу, а от впровадити щось нове – практично неможливо. В Україні вважають, що краще скопіювати чуже, ніж зробити своє.

Отже, створюючи службу внутрішнього аудиту, кредитні спілки стикаються з низкою проблем, перша з яких – відсутність чіткого законодавства та потрібних знань і навичок у працівників (аудиторів). Україна могла б запозичити систему організації внутрішнього аудиту в зарубіжних країнах, де, на відміну від України, існують інститути, розроблені стандарти, затверджені законодавчі та нормативні акти для внутрішнього аудиту й інші потрібні складові для забезпечення належного функціонування служби внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит забезпечує виконання важливих для кредитної спілки завдань. Насамперед служба внутрішнього аудиту повинна здійснювати постійний контроль за фінансово-господарською діяльністю окремих підрозділів. Складання висновку є одним із результатів контролю за діяльністю окремих структур, виявлення відповідності бухгалтерської звітності цих структур і всієї організації загалом даним бухгалтерського обліку. Однак важливим завданням служби внутрішнього аудиту є фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства і розроблення фінансової стратегії підприємства, що дасть змогу підвищити ефективність роботи кредитної спілки, сприятиме виконанню основної мети, поставленої перед внутрішнім аудитом, а це – удосконалення організації й управління діяльністю кредитних спілок, виявлення й мобілізація резервів для розвитку кредитної спілки. Важливими напрямками внутрішньої аудиторської служби є консультаційні послуги щодо бухгалтерського обліку й оподаткування, а також у питаннях права. Ефективна, достовірна та повна інформація системи управління потрібна для своєчасного виявлення й усунення недоліків. У результаті перевірки, аналізу і консультування з боку служби внутрішнього аудиту кредитна спілка буде підготовлена до перевірки зовнішніми аудиторами, податковою інспекцією та іншими органами зовнішнього контролю.

Загалом внутрішній аудит може виконувати такі функції: зменшення ризиків у проведенні операцій, пов'язаних з ефективним використанням ресурсів; вивчення стану бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, їх моніторинг та підготовка рекомендацій щодо удосконалення цих систем; дослідження бухгалтерської й оперативної інформації, зокрема експертизу засобів і способів, що використовують для визначення, оцінки, класифікації такої інформації і складання на її основі звітності, а також спеціальне вивчення окремих статей звітності; перевірка виконання законів та інших нормативних актів, а також вимог облікової політики, інструкцій, рішень і вказівок керівництва або власників; оцінка ефективності механізму внутрішнього контролю, вивчення й оцінка контрольних процедур у структурних підрозділах підприємства; перевірка наявності, стану і забезпечення збереження майна; робота над спеціальними проектами і контроль за окремими елементами структури внутрішнього контролю; оцінка використовуваного підприємством програмного забезпечення; спеціальні службові розслідування окремих випадків, за завданням керівника; координація діяльності з діями незалежних аудиторських фірм під час проведення зовнішнього аудиту; складання та надання висновків і звітів під час проведення перевірки; розроблення і подання пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і пропозицій з підвищення ефективності управління [3].

Усі ці роботи, звичайно, можуть виконати зовнішні аудитори, але за окремим договором і за окрему плату. Якщо взяти до уваги вартість аудиторських послуг, то оплата всього комплексу робіт з аудиту суттєво збільшить витрати кредитної спілки, і, відповідно, знизить прибуток (дохід нерозподілений).

Основною особливістю внутрішнього аудиту є те, що він виконується під час здійснення і документального оформлення господарських операцій, що дає змогу своєчасно виявити недоліки в роботі й вжити відповідних заходів, щоб запобігти їм. Крім того, наявність служби внутрішнього аудиту підвищує довіру з боку зовнішніх аудиторів до звітності клієнта, оскільки вони вже заздалегідь передбачають наявність високоефективної системи бухгалтерського обліку і контролю, здатної перешкоджати виникненню порушень [4].

Істотно впливає на розвиток кредитних спілок в Україні сьогодні закордонний досвід кредитної кооперації, що дає можливість ознайомитися з досвідом організації внутрішнього аудиту за кордоном, де він є обов'язковим.

Але тоді як у зарубіжних країнах є відповідна нормативна база для здійснення як зовнішнього, так і внутрішнього аудиту, інститути для навчання та підвищення кваліфікації внутрішніх аудиторів кредитних спілок, в Україні все це у далекому майбутньому. На противагу зарубіжним країнам, в Україні є лише методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ [2].

Порівнюючи положення про внутрішній аудит кредитних спілок України та за кордоном, зауважимо, що в загальному завдання внутрішнього аудиту є однаковими. Але є суттєві відмінності у періодичності звітності служби внутрішнього аудиту перед вищими органами. В Україні періодичність звітування має рекомендаційний характер, не рідше ніж один раз на рік, у Канаді, наприклад, обов'язкове подання звітів щомісяця, щокварталу та щорічно.

Щодо аудиторських перевірок, то як в Україні, так і за кордоном попередньо здійснюють їх планування, розробляють бюджет служби внутрішнього аудиту на певний період, як правило, рік. У зарубіжних країнах для здійснення внутрішнього аудиту в виборі місця аудиту застосовують підхід раптовості. Випадки шахрайства розслідують лише на раптовій основі. Регулярний аудит може мати деякі елементи попереднього повідомлення, але все одно повинні бути елементи раптовості. Тобто кредитна спілка вважає, що її співробітники і керівники завжди виконують свої обов'язки правильно і тому готові до аудиту у будь-який час. Такі перевірки і забезпечують підготовку аудиторами реальної інформації про діяльність кредитної спілки.

Ще одним важливим елементом ефективного впровадження внутрішнього аудиту є кваліфікаційні вимоги до внутрішніх аудиторів кредитних спілок, які в Україні відсутні. Відсутність таких вимог пояснюється тим, що немає навчальних закладів з підготовки внутрішніх аудиторів. За кордоном навчання внутрішніх аудиторів кредитних спілок обов'язково здійснює інститут внутрішніх аудиторів, який їх і сертифікує.

Заснування такого інституту в Україні дало б змогу покращити якість аудиторських послуг, встановити вимоги до кваліфікації аудиторів відповідної галузі, знизити ризик надання аудитором недостовірного аудиторського висновку щодо діяльності кредитної спілки.

Особливістю служби внутрішнього аудиту зарубіжних країн є те, що послуги внутрішнього аудиту кредитної спілки можуть пропонувати для організацій за межами кредитної спілки (третім особам). Хоча такі консультаційні послуги мають рекомендаційний характер, можна сказати, що перелік послуг, які може надавати кредитна спілка у зарубіжних країнах все ж відрізняється. В Україні надання таких послуг кредитними спілками є неприйнятним, оскільки Закон України «Про кредитні спілки» визначає, що кредитна спілка – неприбуткова організація, а надання консультаційних послуг здійснюється з метою отримання додаткового доходу (прибутку).

Сьогодні у кредитних спілках окремі функції внутрішнього аудиту покладено на умовну службу, до складу якої входять: кредитний інспектор, головний бухгалтер та заступник голови правління. На нашу думку, при такій організації служби внутрішнього аудиту не дотримується принцип незалежності аудиту, який є одним з основних. Отже, за сучасних умов, для виконання поставлених перед кредитною спілкою завдань створення такої служби є запорукою ефективного існування кредитних спілок.

Професійний аналіз та рекомендації внутрішнього аудитора можуть допомогти керівникам поглянути на діяльність кредитної спілки під іншим кутом зору. Так, аудитор, розуміючи особливості функціонування кредитної спілки, знаючи особливості системи внутрішнього контролю та інформаційні технології, що застосовують в кредитних спілках, дає оцінку ефективності менеджменту (управління) кредитної спілки і конкурентоспроможності її на ринку.

Вважаємо, що проведення внутрішнього аудиту надасть можливість виявляти економічно неефективні операції або процеси, які не досягають на практиці визначених цілей. Оптимізація таких процесів значно зменшить витрати кредитних спілок. Тому внутрішнім аудиторам необхідно зосередити увагу на особливостях діяльності кредитних спілок як фінансових установ, а також аналізувати велику кількість різних управлінських рішень.

Висновки і пропозиції подальших досліджень. З викладеного матеріалу можна зробити висновок, що розвиток внутрішнього аудиту нині на стадії зародження. Для його функціонування є певна початкова база, яка за деяких удосконалень може стати основою служби внутрішнього аудиту кредитної спілки. Подальші наукові розробки проблем методики та організації внутрішнього аудиту кредитних спілок забезпечать ефективну роботу такої контрольної служби.

1. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III. 2. Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ: Розпорядження Держфінпослуг 27.09.2005 р. № 4660. 3. Бутинець Ф.Ф. Аудит / Ф.Ф. Бутинець. – 2-ге вид., перероб., доп. – Житомир: ПП «Рута», 2002. 4. Войцехівський С.В. Бухгалтерський облік в кредитних спілках / С.В. Войцехівський. – К.: Міжнародний ін-т інноваційних наукових та освітніх технологій, 2004. – 320 с. 5. Войцехівський С. В. Організація і методика аудиту в кредитній спілці. 6. Гончарук Я.А. Аудит: навч. посіб. / Я.А. Гончарук, В.С. Рудницький – К.: Знання, 2007. – 443 с. 7. Дорош Н.І. Аудит: Теорія і практика / Н.І. Дорош. – К.: Знання, 2006.- 495 с. 8. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту: підручник / В.В. Немченко, В.П. Хомутенко, А.В. Хомутенко; за ред. В.В. Немченко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с. 9. Рудницький В.С. Внутрішній аудит: методологія і організація. / В.С. Рудницький – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 104 с. 10. Савченко В. Я. Аудит: навч. посіб. / В.Я. Савченко — К.: КНЕУ, 2005. — 322 с.

УДК 658.153:657.4

М.М. Нашкерська, Н.О. Литвиненко
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра обліку та аналізу

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНОЮ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

© Нашкерська М.М., Литвиненко Н.О., 2012

Розглянуто забезпечення процесу управління поточною дебіторською заборгованістю обліковою інформацією. Досліджено особливості оцінки та класифікації поточної дебіторської заборгованості та її вплив на процес управління.

In this article the question of management an account receivable is considered from the point of view influence on liquidity and profitability of enterprise. The features of forming of credit policy of enterprise are investigated.

У сучасних умовах господарювання необхідно глибоко аналізувати усі фактори, які впливають на кінцеві результати діяльності підприємства. Більшість вітчизняних підприємств, у котрих в останні роки діяльності погіршилися основні фінансово-економічні показники, у структурі оборотних активів мали високу частку протермінованої дебіторської заборгованості. Така ситуація